

Sotsiaalministeerium

Suur-Ameerika 1

10122 Tallinn

19.06.2025.a.

Arvamuse avaldamine ravikindlustuse seaduse ning töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta

Käesolevaga edastab MTÜ Eesti Esitajate Liit (edaspidi EEL) Sotsiaalministeeriumile omapoolsed seisukohad ravikindlustuse seaduse ning töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu osas.

1. Ravikindlustuse seaduse ning töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu § 1 punktis 1 on välja toodud, et muudetakse RaKS § 22 lõikeid 1 ja 2. Lõike 1 muudatusega jäetakse välja kehtivas seaduses sätestatud piiravad tingimused, mis puudutavad lepingu sõlmimist ravikindlustatud isikuga võrdsustatud isikuga. Muudatuse tulemusena saavad ravikindlustusega liituda isikud, kes on Eesti alalised elanikud või Eestis tähtajalise elamisloa või elamisõiguse alusel elavad inimesed, sõltumata varasematest kindlustusperioodidest või varem makstud sotsiaalmaksust. Eelnõu seletuskirja kohaselt muudab see ravikindlustuse kättesaadavaks inimestele, kellel praegu ei ole kehtiva korra kohaselt võimalik ravikindlustuslepingut sõlmida, kuna nad ei vasta RaKS-is sätestatud tingimustele. Eelnõu koostajad ei ole aga arvestanud eristaatusega isikutega, kelleks võivad olla nt loovisikud, kelle loominguline töö, mis eeldab süvenemist ja pühendumist, ei võimalda igapähele neist olla tööõiguslikes või teenistussuhetes. Töötades võlaõigusliku lepingu alusel ei pruugi loovisikul olla regulaarset igakuist sissetulekut, mis võimaldaks tal tasuda igakuiselt kindlustusmaksleid. Loomingulise töö eest saadav tasu võib olla ka ühekordne väljamakse alles peale töö valmimist, aga vajadus ravikindlustuse järele on kogu loomeprotsessi perioodil.

Vabakutselisel loovisikul on küll võimalus hakata füüsilisest isikust ettevõtjaks ehk FIE-ks, mis kohustab isikut tasuma sotsiaalmaksleid ja saada seeläbi sotsiaalsed garantiid. Paraku ei ole loovisiku eripära arvestades see kõige sobilikum juriidiline vorm loometööga tegelemiseks.

Loovisikute ja loomeliitude seaduse (LLS) üheks eesmärgiks on tagada vabakutselistele loovisikutele võimalikel loomingulistel või ka tervislikel kriisiperioodidel elementaarne toimetulek loometoetuse näol ning võimaldades sellega neile sotsiaal- ning raviturva miinimum maksimaalselt 1 aastaks korraga. Sellele järgneval kahel aastal on aga loovisikud olukorras, kus neil tuleb leida töö, mis tagab sotsiaal- ja ravikindlustuse ning samal ajal võimaldab neil jätkata oma loometööd või olude sunnil loobuma loometööga tegelemisest. Praegune seadusandlik korraldus sellises olukorras loovisikute kindlustunnet ei tõsta ning teatav osa loovisikutest on ilma sotsiaalsete garantiideta.

Kultuuriminister Heidy Purga on rõhutanud eelnõuga kavandatavate muudatuste olulisust loomevaldkonnale ja on välja toonud, paljud vabakutselised on aastaid oodanud, et sotsiaalpoliitika võtaks arvesse nende töö iseloomu.¹

EEL on seisukohal, et RaKS § 22 vajab täiendamist osas, mis võimaldab ravikindlustusega liituda ka isikutel, kes ei oma igakuist sissetulekut, aga kes on aga valmis sõlmima vabatahtliku ravikindlustuslepingu.

Eelnõu kooskõlastustabelis on välja toodud, leping on suunatud füüsilistele isikutele, juriidilised isikud lepingut sõlmida ei saa.

Kuivõrd loomeliitidesse koondunud vabakutselisi loovisikuid on piiratud arvul, loovisikud on registreeritud loomeliitude andmekogus, eelnõuga soovitakse parandada vabakutseliste loovisikute sotsiaalseid garantiisid, siis oleks mõistlik kaaluda erisuse loomist, mis annaks loomeliidule õiguse tasuda vabatahtliku kindlustuse makseid oma liikme eest.

Teeme ettepaneku täiendada eelnõus toodud RaKS § 22 lõige 2 sõnastust ja sõnastada vastav lõik järgmiselt (eelnõu täiendus alla joonitud):

„(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud lepingu teise isiku kasuks saab sõlmida Eesti alaline elanik ja Eestis tähtajalise elamisloa või elamisõiguse alusel elav isik ning tunnustatud loomeliit.“;

2. Eelnõu RaKS § 1 punktis 8 on välja toodud, et RaKS § 60 lõike 1 täiendamine punktiga 7 välistab sissetulekukaotuse topelt hüvitamise – inimene ei saa samal ajal nii töötuskindlustushüvitist kui ka haigus- või hooldushüvitist. Mh aitab antud muudatus vältida hüvitiste dubleerimist ja tagab süsteemi õiglasema toimimise.

Soovime eelnõu koostajate tähelepanu juhtida asjaolule, et vabakutselisel loovisikul, kes vastab LLS § 3 lõikes 1 ja § 16 lõikes 2 toodud eeldustele ja tunnustele on õigus saada vabakutselise loovisiku loometoetust, mille suuruseks on Vabariigi Valitsuse kehtestatud töötasu alammäär ühes kuus. LLS seletuskirja (2004) kohaselt on loometoetuse näol tegemist vahenditega, mis makstakse vabakutselisele loovisikule, kellel ajutiselt puudub tööst saadav sissetulek. Samas seletuskirjas on välja toodud, et loomeliidu poolt toetuse maksmisega seonduva korraldusliku tegevusega täidab loomeliit ühtlasi ka riiklikku ülesannet - töötute üle arvestuse pidamist ning neile toetuse maksmist. Siiani on jäänud selgusetuks, kas Eesti Töötukassa omab ülevaadet, kes vabakutselistest loovisikutest saavad loometoetust ning seega omavad töötu staatust.

Samaaegselt loometoetusega säilib vabakutselisel loovisikul õigus saada töötuskindlustushüvitist tingimusel, et isiku igakuine tulu (sh töötuskindlustushüvitist) loometoetuse taotlemisele eelneval kuul ja loometoetuse saamise perioodil ei ületa poolt LLS § 18 lõikes 5 nimetatud loometoetuse suurusest. Nii loometoetust kui töötuskindlustushüvitist saav isik omab töötu staatust, kelle sotsiaalsed garantiid on tagatud dubleerivalt, kuna tema eest arvestab ja tasub täismääras sotsiaalmaksu vastav tunnustatud loomeliit (või Kultuuriministeerium) ja Eesti Töötukassa.

Kuivõrd nii Kultuuriministeerium kui ka Eesti Töötukassa saavad oma rahalised vahendid riigieelarvest, siis ei ole mõistlik olukord, kus sama isiku sama hüve (st. ravikindlustuse eest) tasutakse sotsiaalmaksu täismääras kahe erineva isiku poolt.

RaKS § 7 lõike 1 kohaselt tekib seaduse § 5 lõike 2 punktis 3 nimetatud isiku kindlustuskaitse Tervisekassa andmekogusse kindlustuskaitse algamise kande tegemisest. Isiku Tervisekassa

¹ <https://www.sm.ee/uudised/sotsiaalministeerium-avardab-vabatahtliku-ravikindlustuse-voimalusi>

andmekogusse kandmiseks vajalikud dokumendid on kohustatud Tervisekassale esitama asutus, mille kaudu riik või kohalik omavalitsus maksab isiku eest sotsiaalmaksu, või loomeliit.

RaKS § 9¹ lõike 1 kohaselt tekib § 5 lõike 2 punktis 6 nimetatud isiku kindlustuskaitse Tervisekassa andmekogusse kindlustuskaitse algamise kande tegemisest. Isiku Tervisekassa andmekogusse kandmiseks vajalikud dokumendid on kohustatud esitama Tervisekassale Eesti Töötukassa.

Kui isikul on juba kehtiv ravikindlustuskaitse, siis süsteemi õiglasemaks toimimiseks tuleks muuta eelpool viidatud paragrahve selliselt, et sotsiaalmaksu tasumise nii loomeliidu kui ka Eesti Töötukassa poolt oleks töötuskindlustushüvitist saava isiku puhul välistatud.

Lugupidamisega,

/allkirjastatud digitaalselt/

Urmas Ambur
tegevdirektor